

Eksjö Fordonsutbildning AB (org. nr 556584-8537)

mats.klasson@nifsarp.se

2023-11-16

Dnr 2023:1358

Beslut

efter kvalitetsgranskning av undervisningens
kvalitet i gymnasieskolans yrkesämne
skogsmaskiner vid Nifsarpsskolan i Eksjö
kommun med Eksjö Fordonsutbildning AB som
huvudman

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 § skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Nifsarpsskolan avseende undervisningens kvalitet i gymnasieskolans yrkesämne skogsmaskiner.

Eksjö Fordonsutbildning AB har godkännande att bedriva naturbruksprogrammet inriktning skogsbruk vid Nifsarpsskolan i Eksjö kommun enligt Skolinspektionens beslut den 23 september 2014 (dnr 32-2014:869).

Granskningens syfte är att granska om elever på gymnasieskolans yrkesprogram ges förutsättningar att uppnå ett gott yrkeskunnande.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning av om elever på gymnasieskolans yrkesprogram ges förutsättningar att uppnå ett gott yrkeskunnande, utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen (se bilaga 1). Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet inom något område anges ett utvecklingsområde. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då också av huvudmannen. I bilaga 2 återfinns granskningens författningsstöd.

Skolinspektionen besökte Nifsarpsskolan den 14 september 2023. Besöket genomfördes av utredarna Helga Sverrisdóttir och Anna-Carin Kostic.

Vid granskningsbesöket inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Värderingarna i detta beslut grundar sig på:

- En lektionsobservation
- En gruppintervju med elever
- En intervju med yrkeslärare
- Två intervjuer med apl-handledare
- En intervju med rektor
- Dokumentstudier. Dels de dokument som begärts in från huvudmannen och skolan samt statistik som finns att tillgå om den aktuella skolenheten.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för faktakontroll.

De samlade iakttagelserna från alla skolorna som har ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. Rapporten är planerad att publiceras våren 2024.

Beslut:

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i yrkesämnet skogsmaskiner i flera delar utformas för att eleverna ska kunna utveckla ett gott yrkeskunnande, men att utvecklingsområden finns.

Undervisningens innehåll

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att undervisningen behöver utvecklas inom området enligt följande:

- utveckla ett samlat arbetssätt där undervisningen i skolan och apl integreras
- använda strategier i undervisningen som syftar till att ge eleverna stöd i att utveckla ett yrkesspråk

Undervisningens form

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att undervisningen behöver utvecklas inom området enligt följande:

- integrera ett jämställdhetsperspektiv i undervisningen

Rektorn behöver därför inleda ett utvecklingsarbete inom områdena.

Undervisning om och för hållbar utveckling

Utifrån framtagna kvalitetskriterier har Skolinspektionens utredning inte visat annat än att verksamheten inom det granskade området fungerar väl.

Uppföljning

Huvudmannen ska **senast den 31 maj 2024** redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall användas.

Redogörelsen skickas via e-post, till [kvalitetsgranskningarsthlm@skolinspektionen.se](mailto: kvalitetsgranskningarsthlm@skolinspektionen.se) Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2023:1358) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömning

Sammanfattning

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i yrkesämnet skogsmaskiner i flera delar utformas för att eleverna ska kunna utveckla ett gott yrkeskunnande, men att utvecklingsområden finns.

Granskningen av undervisningens innehåll visar att eleverna får öva i autentiska situationer och utveckla specifika yrkeskunskaper, men att ett samlat arbetssätt runt apl saknas. Undervisningen ger eleverna vissa förutsättningar att utveckla ett yrkesspråk, men det görs inte på ett målinriktat och medvetet sätt.

Granskningen av undervisningens form visar på varierade arbetsuppgifter som väver samman teori och praktik. Granskningen visar även att undervisningen anpassas utifrån elevernas olika förutsättningar och deras kunskapsutveckling. Granskningen visar vidare att undervisningen sällan synliggör och problematiserar frågor om jämställdhet och könsskillnader.

Granskningen av undervisning om och för hållbar utveckling visar att frågor som rör hållbar utveckling tas upp i den teoretiska och praktiska undervisningen och att eleverna ges förutsättningar att analysera och reflektera kring hållbarhetsfrågor.

Nedan framgår vad som ligger till grund för Skolinspektionens bedömning inom respektive område.

Undervisningens innehåll

Här bedöms i vilken utsträckning undervisningens innehåll ger förutsättningar för eleverna att utveckla ett gott yrkeskunnande. Undervisning av hög kvalitet utmärks av att elevernas arbetsuppgifter är autentiska och relevanta, och ger förutsättningar att utveckla specifika yrkeskunskaper. I bedömningen ingår att arbetsuppgifterna ger eleverna förutsättningar att hantera processer och situationer de kan möta i ett framtida yrkesliv och att det finns ett samband mellan skolförlagd och arbetsplatsförlagd undervisning. Genom undervisningen får också eleverna förutsättningar att utveckla ett yrkesspråk.

Motivering till bedömning

Arbetsuppgifterna ger eleverna förutsättningar att utveckla specifika yrkeskunskaper

Granskningen visar att uppgifter i undervisningen ger eleverna förutsättningar att hantera arbetsprocesser och situationer som de kan möta i ett framtida yrkesliv.

I intervjuer med elever och lärare samt vid den observerade lektionen framkommer att eleverna får använda teknisk utrustning som skotare och skördare

i skogen för arbetsuppgifter som gallringar och röjningar. Inkommen dokumentation och intervjuer visar att undervisningen behandlar frågor om säkerhet, skyddsutrustning och ergonomi. Det framkommer i intervjuer och inkommen dokumentation att det är vanligt förekommande att eleverna får utföra service och underhåll som till exempel tankning, påfyllning av kedjeolja, glykol och motorolja. Eleverna får även genomföra enklare reparationer av den tekniska utrustningen. Vidare framkommer i intervjuer med elever och lärare att fördelningen av arbetsuppgifter sker så att alla elever med viss regelbundenhet turas om att utföra olika arbetsuppgifter.

Tre simulatorer finns tillgängliga på skolan. Det framkommer i intervjuer att de används mest för elever som går år 1 och år 2. Eleverna som går år 3 berättar att de oftast är ute i terräng och kör maskiner och att de använder simulatorer mer sällan.

I intervjuerna med elever, lärare och rektorn framkommer att skolan har ett samarbete med ett skogsbolag om att använda deras skogsområde för undervisning. Rektorn uppger i intervjun att detta samarbete ger möjlighet till ett verklighetsbaserat lärande. I inkommen dokumentation framkommer att eleverna bland annat får utföra gallringar och slutavverkningar samt röjningar i skogen. Eleverna berättar att när de är i skogen får de till exempel lasta på och lägga upp virke. Vid den observerade lektionen framkommer att skogen används för olika arbetsuppgifter som bland annat att planera för gallring av träd, mäta ut stickvägar samt gallra och avverka träd med till exempel skotare och skördare. Eleverna uppger också att de som har B-körkort även får köra skogsmaskinerna i trafik.

Det saknas ett samlat arbetssätt för en tydlig integrering mellan undervisningen i skolan och apl

Granskningen visar att det finns en viss kommunikation mellan lärare och apl-handledare i samband med apl. Däremot visar granskningen att apl-handledarna inte alltid får information om elevers behov av stöd, och att det skiljer sig åt hur läraren tillvaratar elevernas perspektiv under apl.

I intervjuerna framkommer att lärare och apl-handledare kommunicerar om vilka kurser eleverna har läst och vilka arbetsuppgifter eleverna förväntas fokusera på under sin tid på apl. Läraren och apl-handledare uppger att fokus ligger på mängdträning inom gallring och avverkning för de allra flesta elever när de är på apl. Däremot så framkommer att arbetsplatserna som tar emot eleverna inte alltid får information om elevers kunskapsnivåer eller behov av stöd inför apl. En apl-handledare beskriver att tillgången till sådan information påverkar både elevens och arbetsplatsens möjligheter att genomföra apl, och att det vore önskvärt med mer information om elevernas kunskaper och behov från skolan innan eleverna kommer på apl.

Elever och apl-handledare utvärderar apl-perioden utifrån skolans digitala formulär där apl-handledaren skriver omdömen om elevens förmågor och kvaliteten på arbetet som eleven utfört. Utvärderingar av apl-tiden och bedömningar av elevernas kunskapsutveckling sker också spontant i samtal med elever, uppger läraren. Det kan till exempel ske när läraren och eleven sitter tillsammans i skördaren efter att eleven har kört i en skördare under apl. Läraren bedömer då om det skett en kunskapsutveckling och kan anpassa elevens lärande därefter. Såväl lärare som elever berättar att de tillsammans reflekterar över sina erfarenheter av arbetsuppgifter på apl i undervisningen. Läraren uppger till exempel att eleverna kommer tillbaka från apl med kunskap om andra arbetssätt. Då kan de diskutera för- och nackdelar av olika tillvägagångssätt.

Läraren berättar att hen alltid har kontakt med eleverna och apl-handledarna under apl-tiden ett par gånger per telefon. I övrigt så skiljer det sig åt hur läraren följer upp elevernas erfarenheter under apl. Ofta, men inte alltid, besöker läraren eleverna på sina arbetsplatser. Arbetsplatser som har tagit emot elever från skolan flera gånger eller som ligger långt bort prioriteras inte för besök. Läraren uppger även att hen ibland är schemalagd för undervisning i andra kurser när eleverna är på apl.

Lärare, elever och apl-handledare säger att det ibland, men inte alltid, genomförs trepartssamtal. Det framkommer i intervjuerna inga exempel på att elevernas erfarenheter på apl kontinuerligt tas till vara av läraren på andra sätt som till exempel genom loggböcker eller liknande dokumentation under apl-tiden.

Undervisningen ger eleverna vissa förutsättningar att utveckla ett yrkesspråk, men det görs inte på ett målinriktat och medvetet sätt

Lärare och elever berättar att det finns en hel del facktermer som rör ämnet skogsmaskiner och att dessa begrepp används regelbundet i undervisningen. I den observerade lektionen framkommer att lärare och elever använder facktermer i sina diskussioner. Däremot framkommer i intervjuer att läraren inte har något medvetet arbete, särskilda arbetsuppgifter eller någon strategi för hur de ska lära eleverna yrkesspråket. Läraren uppger att yrkesspråket kommer in som en naturlig del av undervisningen genom att läraren använder sig av facktermer i undervisningen.

Undervisningens form

Här bedöms i vilken utsträckning undervisningens form ger förutsättningar för eleverna att utveckla ett gott yrkeskunnande. Undervisning av hög kvalitet utmärks av att den är varierad och strukturerad och en tydlig koppling mellan teori och praktik. Det finns en röd tråd mellan undervisningen i skolan och det arbetsplatsförlagda lärandet. I undervisningen tas hänsyn till varje enskild elevs behov och förutsättningar för att nå ett gott yrkeskunnande. Eleverna görs kontinuerligt delaktiga och ges utrymme för reflektion. Jämställdhetsperspektivet integreras i undervisningen, inklusive i samband med apl.

Motivering till bedömningen

Undervisningen är strukturerad, varierad och väver samman teori och praktik och undervisningen inkluderar möjligheter till reflektion och delaktighet

Granskningen visar att undervisningen innehåller varierade uppgifter som omfattar både teori och praktik. Eleverna ges också möjligheter till reflektion och får vara med och påverka undervisningen.

I intervju med eleverna och i den observerade lektionen framkommer att dagarna som eleverna är i skogen börjar med en gemensam genomgång där dagens arbetsuppgifter diskuteras. Vid genomgången hänvisar läraren till syftet med arbetsuppgifterna och tidigare erfarenheter, både teoretiska och praktiska, som läraren och eleverna diskuterar tillsammans. Läraren beskriver i intervjun hur teori och praktik varvas på olika sätt i undervisningen. Som exempel nämner läraren byggandet av en kavelbro där eleverna och läraren först gick igenom teorin och planerade för bygget innan själva bron byggdes.

Eleverna uppger att de får nya utmaningar i undervisningen hela tiden. Vid den observerade lektionen framkommer att eleverna delas upp mellan olika stationer i skogen där en elev planerade uttag och beståndets gallringsbehov, en annan elev mätte ut stickvägar för gallring och andra elever utförde gallring i skotare och skördare. Läraren berättar i intervjun att elevernas uppgifter varierar kontinuerligt utifrån deras kunskapsutveckling och vad de behöver träna på. Till exempel kan elever få olika planeringsuppgifter eller körningsövningar beroende på deras kunskapsnivå.

Granskningen visar att eleverna görs delaktiga och ges utrymme för reflektion i undervisningen. Vid observationen framkom att läraren ställer frågor i undervisningen som ger eleverna möjlighet att utvärdera och reflektera över resultaten av sitt arbete och hur olika arbetsuppgifter kan lösas. I inkommen dokumentation framkommer även att läraren kontinuerligt för en dialog i

undervisningen med eleverna om hur de förstår och tolkar det som undervisningen behandlar.

Undervisningen tar hänsyn till enskilda elevers behov, men elever får ta eget ansvar för mängdträning

Granskningen visar att undervisningen anpassas utifrån elevernas olika förutsättningar och deras kunskapsutveckling, men att eleverna till viss del lämnas ensamma i ansvaret för sina studier.

I intervjun med läraren framkommer att hen anpassar arbetsuppgifterna utifrån var eleverna befinner sig i sin kunskapsutveckling. Till exempel kan läraren variera vilka terrängar som eleverna kör i utifrån elevernas behov. Eleverna uppger i intervjun att de utmanas i undervisningen och får stöd från läraren att genomföra sina arbetsuppgifter. Till exempel får elever som kommit långt i sitt arbete med skotaren gå vidare till att köra en skördare, berättar eleverna.

Eleverna uppger i intervjuer att de får det stöd de behöver. De berättar att de kan till exempel själva träna extra i simulatoren en eftermiddag i veckan om de vill men det tar de initiativ till själva. Samtidigt uppger läraren att vissa elever skulle behöva köra skogsmaskiner fler timmar än skolan kan erbjuda och att det inte alltid räcker med den extra tid eleverna kan få i simulatoren. På frågan om vad skolan kan göra för att möta de elever som behöver mer körtid berättar läraren att eleverna skulle till exempel kunna söka heljobb och få in fler timmar på det sättet. I skolans faktagranskning av Skolinspektionens tjänsteanteckningar framförs att skolan under den senaste tiden har arbetat för att öka mängden körtimmar per elev.

Jämställdhetsfrågor tas sällan upp i undervisningen

Granskningen visar att undervisningen enbart delvis synliggör och problematiserar frågor om jämställdhet. Diskussionerna om arbetsmiljö handlar enligt både elever och lärare mer om frågor som är kopplade till ergonomi och säkerhet snarare än föreställningar om manligt och kvinnligt.

Eleverna uppger i intervjuerna att de inte pratar om jämställdhet i undervisningen. Läraren uppger i intervjuer att det kan uppstå spontana diskussioner som berör jämställdhet men det är ingenting som hen planerar i förväg. Rektorn berättar att skolan arbetar på olika sätt med frågor som relaterar till kön till exempel i samband med diskrimineringsgrunderna på skolan.

Undervisning om och för hållbar utveckling

Här bedöms i vilken utsträckning undervisning om och för hållbar utveckling ger förutsättningar för eleverna att utveckla ett gott yrkeskunnande. Undervisning av hög kvalitet utmärks av att den är utformad för att ge eleverna en fördjupad förståelse för hållbar utveckling inom yrkesområdet. Undervisningen ger också verktyg för att observera och analysera hållbarhetsfrågor som är av vikt för yrkeskunnandet. I undervisningen finns genomgående ett hållbarhetsperspektiv som förbereder eleverna för att kunna göra självständiga och reflekterade val i det framtida yrkeslivet.

Motivering till bedömningen

Eleverna ges förutsättningar att analysera och reflektera kring hållbarhetsfrågor

Granskningen visar att hållbar utveckling tas upp i den teoretiska undervisningen. Hållbarhetsperspektivet ingår också ofta i praktiska övningar. Elever och lärare beskriver i intervjuer att de ofta reflekterar kring hur val de gör i sin yrkesutövning får miljömässiga-, sociala- och ekonomiska konsekvenser i den teoretiska och praktiska undervisningen.

I intervjuerna framkommer att de resonerar om arbetssätt runt fornlämningar, kulturminnen och vattenkällor. Vid den observerade lektionen visar en elev och läraren en kolbotten som nyligen upptäcktes i skogen som en elev har skapat kulturstubbar runt för att markera kulturminnet. Eleverna berättar vidare att de också reflekterar i undervisningen om att spara en viss trädsort när de skördar, samt att de inte ska göra markskador när de kör då det inte är hållbart miljömässigt eller visuellt. Läraren berättar i intervjun att hen tillsammans med eleverna reflekterar över konsekvenserna av att använda vissa oljor och varför det är viktigt att ta hand om restprodukter och återvinna. I inkommen dokumentation och intervjuer framkommer att lärare och elever tillsammans diskuterar vikten av rätt hantering av skogsmaskinerna utifrån den kostnad som tillkommer om maskiner står stilla eller går sönder. Vidare framkommer i intervjuerna att lärare och elever kontinuerligt reflekterar över ergonomi som till exempel hur det är bäst att ta sig in och ut ur en maskin och vikten av att ställa in förarstolar rätt.

Identifierade utvecklingsområden

Undervisningens innehåll

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att undervisningen behöver utvecklas inom området enligt följande:

- **utveckla ett samlat arbetssätt där undervisningen i skolan och apl integreras**

Enligt Skolverket behöver lärare och apl-handledare planera för vad eleven ska få möjlighet att lära sig under apl-perioden, hur lärandet ska stöttas och hur det ska följas upp. Av Skolverkets stödmaterial framgår också att läraren behöver ta reda på vad eleven lärt sig under apl för att utifrån det planera undervisningen liksom att rektorn behöver se till att det finns rutiner för bedömning av apl.¹

Av granskningen framgår att det inte finns ett samlat arbetssätt kring arbetet med apl. Det skiljer sig åt om elever får besök på sina arbetsplatser av sin lärare och om trepartssamtal eller liknande mellan lärare, elever och apl-handledare genomförs eller inte. Vidare visar granskningen att det finns en viss kommunikation mellan lärare och apl-handledare inför apl, men att apl-handledarna inte alltid får information om elevers behov av stöd. Genom att utveckla ett samlat arbetssätt för hur apl ska förberedas och hur elevernas perspektiv under apl-perioden ska tillvaratas, skapas förutsättningar för att ta hänsyn till elevernas kunskaper och erfarenheter i den fortsatta undervisningen.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ger lärare förutsättningar att skapa rutiner för kommunikation mellan lärare och apl-handledare i samband med apl. I det arbetet kan Skolverkets modul användas, se [Lärportal Skolverket Utveckla det arbetsplatsförlagda lärandet](#). Även Skolverkets [Stödmaterial till systematiskt kvalitetsarbete för gymnasial yrkesutbildning](#) kan vara ett stöd i arbetet.

- **använda strategier i undervisningen som syftar till att ge eleverna stöd i att utveckla ett yrkesspråk**

Av läroplanen framgår att läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven får stöd i sin språk- och kommunikationsutveckling.² Enligt Skolverket är språket ett viktigt redskap i undervisning och lärande. I det yrkeskunnande eleverna ska tillägna sig i undervisningen ingår såväl muntligt som skriftligt yrkesspråk. Att tillägna sig yrkesspråk innebär att lära sig tänka kring och förstå yrkeskunnande och också att kommunicera det med andra. Hur yrkeslärare handskas med språk och kommunikation i sin undervisning kan således ha stor betydelse för vad deras elever lär sig.³

¹ Skolverket (2022). Planera, genomför och följ upp arbetsplatsförlagt lärande.

² Förordning (SKOLFS 2011:144) om läroplan för gymnasieskolan (Lgy11), avsnitt 2.1 Kunskaper.

³ [Lärportalen Skolverket Språk i yrkesämnen](#)

Granskningen visar att lärare och elever använder sig av ett yrkesspråk. Däremot så finns det inte ett målinriktat och medvetet arbete om hur eleverna ska lära sig yrkesspråket utan det sker spontant som en naturlig del av undervisningen. I granskningen framkommer det inga exempel på arbetsuppgifter som utformas i syfte att låta eleverna utveckla ett yrkesspråk.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn tillsammans med lärarna utvecklar undervisningen så att eleverna får stöd i sin språk- och kommunikationsutveckling också i yrkesämnet. I det arbetet kan Skolverkets modul användas, se [Lärportalen Skolverket Språk i yrkesämnena](#)

Undervisningens form

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att undervisningen behöver utvecklas inom följande:

- **Integrera ett jämställdhetsperspektiv i undervisningen**

Av läroplanen framgår att lärare ska synliggöra och med eleverna diskutera hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter och val.⁴ Hänsyn ska tas till elevernas olika förutsättningar och behov. Eleverna ska uppmuntras att utveckla sina förmågor och intressen utan att begränsas av föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt.⁵ Skolans demokratiuppdrag innebär bland annat att stärka elevernas kunskaper om makt och inflytande och tydliggöra att alla elever ska ha likvärdigt utrymme, i skolan, arbetslivet och i samhället i stort. Betydelsen av ett jämställdhetsperspektiv i yrkesrollen lyfts i Skolverkets stödmaterial nedan.

Regeringens övergripande mål för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv.⁶ För skogsnäringen innebär det till exempel att kvinnor och män ska ha lika förutsättningar att utbilda sig och arbeta inom skogssektorn samt vara aktiva skogsägare.⁷

Av granskningen framgår att jämställdhetsperspektivet inte integreras i undervisningen på ett medvetet sätt, även om diskussioner som berör jämställdhet ibland lyfts spontant i samtal mellan lärare och elever. Genom att i större utsträckning reflektera över och diskutera jämställdhetsfrågor kopplade till exempelvis yrkeskulturen i branschen med eleverna, kan undervisningen förbereda eleverna för deras kommande yrkesliv.

⁴ Lgy 11, avsnitt 2.1, Kunskaper, Riktlinjer.

⁵ Lgy 11, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppgifter, En likvärdig utbildning.

⁶ Sveriges jämställdhetspolitiska mål [Mål för jämställdhet - Regeringen.se](#)

⁷ Skogsstyrelsen (2023) [17 vägar till en mer jämställd skogssektor. Rapport från regeringsuppdraget "Genomförande av åtgärder för en jämställd skogsnäring" \(skogsstyrelsen.se\)](#)

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ger lärare förutsättningar att utveckla undervisningen så att ett jämställdhetsperspektiv integreras. Exempelvis kan lärare och elever i undervisningen och inför apl diskutera hur normer och föreställningar om kön kan ta sig uttryck och påverka arbetsmiljön och yrkeskulturen. Skolverket har material som kan användas i detta, se [Aktivt jämställdhetsarbete i skolan - Skolverket](#) och [Jämställdhet i apl - Skolverket](#).

Skolinspektionen har inte identifierat något ytterligare utvecklingsområde inom området. Skolinspektionen vill dock framhålla vikten av att elever som behöver stöd för att utveckla ett gott yrkeskunnande får det inom ramen för undervisningen på skolan.

Undervisning om och för hållbar utveckling

Skolinspektionen har inte identifierat något utvecklingsområde inom området.

På Skolinspektionens vägnar

Beslutet har fattats av Tilda Lindell, beslutsfattare.

Föredragande i ärendet har varit utredare Helga Sverrisdóttir. I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredare Anna-Carin Kostic och Ewa Mölleryd deltagit.

Bilaga 1: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Granskningens frågeställning:

- I vilken utsträckning utformas undervisningen i yrkesämnet för att eleverna ska kunna utveckla ett gott yrkeskunnande?

Granskningens kvalitetskriterier:

Undervisningens innehåll

Uppgifter i undervisningen är autentiska och relevanta och ger förutsättningar för att utveckla specifika yrkeskunskaper. Uppgifter i undervisningen ger eleverna förutsättningar att hantera arbetsprocesser och situationer som de kan möta i ett framtida yrkes liv. Planeringen av uppgifter i undervisningen görs med hänsyn till vilka arbetsuppgifter eleverna utför under apl. Genom undervisningen ges eleverna förutsättningar att utveckla ett yrkesspråk.

Undervisningens form

Undervisningen är varierad och strukturerad. Undervisningen har en tydlig integrering mellan teori och praktik samt mellan undervisningen i skolan och det arbetsplatsförlagda lärandet. I undervisningen tas hänsyn till varje enskild elevs behov och förutsättningar för att nå ett gott yrkeskunnande. Eleverna görs kontinuerligt delaktiga och ges utrymme för reflektion i undervisningen. Jämställdhetsperspektivet integreras i undervisningen, inklusive i samband med apl.

Undervisning om och för hållbar utveckling

Undervisningen utformas för att ge eleverna en fördjupad förståelse för hållbar utveckling inom yrkesområdet, samt verktyg för att observera och analysera hållbarhetsfrågor som är av vikt för yrkeskunnandet. I undervisningen anläggs kontinuerligt hållbarhetsperspektiv på ett sätt som förbereder eleverna för att kunna göra självständiga och reflekterade val i det framtida yrkeslivet.

Bilaga 2: Författningsstöd

Enligt skollagen 2010:800 ska utbildningen i gymnasieskolan utgöra en bas för den nationella och regionala kompetensförsörjningen till arbetslivet och en bas för rekrytering till högskolesektorn.⁸ Yrkesprogrammen ska utgöra grund för yrkesverksamhet och fortsatt yrkesutbildning.⁹ Yrkesprogrammen ska innehålla arbetsplatsförlagt lärande.¹⁰ Av gymnasieförordningen framgår att arbetsplatsförlagt lärande ska förekomma på alla yrkesprogram i gymnasieskolan i minst 15 veckor.¹¹

I läroplanen anges att det är skolans ansvar att varje elev på ett nationellt yrkesprogram inom gymnasieskolan ges möjlighet att uppnå kraven för en yrkesexamen, som innebär att eleven har uppnått en av branschen godtagbar nivå av yrkeskunnande för att vara väl förberedd för yrkeslivet.¹²

Det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas.¹³ Rektorn ska se till att betyg sätts i enlighet med skollagen och andra författningar.¹⁴

Rektorn ansvarar för att planera, följa upp, utvärdera och utveckla utbildningen i förhållande till de nationella målen. Rektorn har som pedagogisk ledare för skolan och som chef för lärarna ett ansvar för skolans resultat och inom givna ramar ett särskilt ansvar för bland annat följande. Att utbildningen präglas av ett jämställdhetsperspektiv och att den organiseras så att den ger utrymme för eleverna att mötas och arbeta tillsammans oberoende av könstillhörighet. Att lärare och annan personal får möjligheter till den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjlighet att dela med sig av sin kunskap samt att lära av varandra för att utveckla utbildningen.¹⁵

Av läroplanen framgår vidare att läraren i undervisningen ska skapa en sådan balans mellan teoretiska och praktiska kunskaper som främjar elevernas lärande samt utnyttja de kunskaper och erfarenheter av arbets- och samhällsliv som eleverna har eller skaffar sig under utbildningens gång. Läraren ska också stimulera, handleda och stödja eleven samt i undervisningen beakta resultat av

⁸ 15 kap. 3 § skollagen (2010:800).

⁹ 16 kap. 3 § skollagen.

¹⁰ 16 kap. 16 § skollagen.

¹¹ 4 kap. 12 § gymnasieförordningen (2010:2039).

¹² Förordning (SKOLFS 2011:144) om läroplan för gymnasieskolan (Lgy11), avsnitt 2.1 Kunskaper, Mål.

¹³ 2 kap. 9 § skollagen

¹⁴ 3 kap. 14 § skollagen

¹⁵ 4 kap. 4 § skollagen, Lgy 11, avsnitt 2.6, Rektorns ansvar

utvecklingen inom ämnesområdet och för undervisningen relevant pedagogisk och annan forskning. Vidare ska lärare synliggöra och med eleverna diskutera hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter och val.¹⁶ Hänsyn ska tas till elevernas olika förutsättningar och behov. Eleverna ska uppmuntras att utveckla sina förmågor och intressen utan att begränsas av föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt.¹⁷

I läroplanen framgår att eleverna ska ges möjlighet att utveckla sin förmåga att "observera och analysera människans samspel med sin omvärld utifrån perspektivet hållbar utveckling".¹⁸ Vidare återfinns i examensmålen för Naturbruksprogrammet och Restaurang- och livsmedelsprogrammet skrivningar kring hållbar utveckling. I examensmålen för Restaurang- och livsmedelsprogrammet framgår att utbildningen ska leda till en fördjupad förståelse av de etiska frågor som livsmedelshantering, försäljning och hållbar utveckling ställer. De etiska frågeställningarna ska även omfatta de tidigare stegen i produktionskedjan, som djurhållning, odling, transport och förädling. Av examensmålen för Naturbruksprogrammet framgår bland annat följande. Att bruka naturen på ett sätt som främjar hållbar utveckling och vårdar ekosystemen ställer krav på såväl biologiska och ekologiska som tekniska och ekonomiska kunskaper. Utbildningen ska utveckla elevernas förståelse av naturens mångfald och hur olika verksamheter använder och påverkar naturen och biologiska processer. I detta ingår också kunskaper om olika energiformer och om energiomsättning. Utbildningen ska ge eleverna möjligheter att kritiskt granska och reflektera över hur vi kan bruka naturen för en hållbar utveckling.¹⁹ I ämnesplanerna för ämnena skogsmaskiner²⁰ respektive bageri- och konditorikunskap²¹ finns en beskrivning av ämnet som helhet, ämnets syfte med målpunkter, och en beskrivning av de kurser som ingår i ämnet. För varje kurs finns centralt innehåll och betygskriterier.

¹⁶ Lgy 11, avsnitt 2.1, Kunskaper, Riktlinjer.

¹⁷ Lgy 11, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppgifter, En likvärdig utbildning.

¹⁸ Lgy11, avsnitt 2.1 Kunskaper, Mål.

¹⁹ Förordning (SKOLFS 2010:14) om examensmål för gymnasieskolans nationella program med bilaga. Enligt 1 § ska de examensmål som framgår av bilagan till förordningen gälla för gymnasieskolans nationella program. Dessa mål gäller utöver de gemensamma kunskapsmål som anges i läroplanen.

²⁰ Skolverkets föreskrifter om ämnesplan för ämnet skogsmaskiner i gymnasieskolan och inom kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå (SKOLFS 2014:69).

²¹ Skolverkets föreskrifter om ämnesplan för ämnet bageri- och konditorikunskap i gymnasieskolan och inom kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå (SKOLFS 2010:64).